

Список литературы:

1. Беликов В.А. Дидактика учебно-познавательной деятельности. – Москва: Изд-во Перо, 2017.
2. И. В. Роберт, С. В. Панюкова, А. А. Кузнецов, А. Ю. Кравцова; под ред. И. В. Роберт. «Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебно-методическое пособие» – М. : Дрофа, 2008.
3. Жампеисова К.К. Актуальные проблемы педагогического образования Республики Казахстан. – Вестник КазНПУ – Алматы: Изд-во Артикль, 2016.

ЖОҒАРҒЫ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫН CLIL САБАҚТАРЫНДА БАҒАЛАУДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ

Курманғалиева Аймира Амантаевна,
Қостанай қаласында физика-математикалық бағытындағы
Назарбаев Зияткерлік мектебінің физика пәнінің мұғалімі

Аннотация

Өзектілігі: Black, P. айтуы бойынша «бағалау қарапайым немесе жазықсыз термин емес». Алайда, бұл сәтті оқыту мен оқу үшін өте маңызды. Бұл мақалада мен бағалаудың қаншалықты пайдалы екендігі және мұғалімдердің оқушыларды бағалау практикасына қалай ыңтымақтытыратыны туралы айтылады. "Бағалау" оқушылардың жеке үлгерімі мен мақсаттарға жету туралы пікірлерді білдіру үшін қолданылады, ал құзыреттілік мақсаттары бағалау үшін негіз болады. Оқу жоспары барлық пәндер бойынша құзыреттіліктің мақсаттарын, сонымен қатар барлық пәндерге енгізілуі керек негізгі дағдыларға арналған мақсаттарды қамтиды. Демек, құзыреттілік білім мен дағдылардың жиынтығы ретінде түсініледі.

Мақсаты: жоғары мектепте білім берудегі CLIL әдісін қолданылған сабақтардағы бағалауды талдау.

Түйінді сөздер: CLIL, бағалау, критерий, кері байланыс, алға қарай ұмтылу, тілдік құзыреттілік.

Аннотация

Актуальность: Black, P.: "оценка не является простым или невинным термином". Тем не менее, это очень важно для успешного обучения и образования. В этой статье я расскажу о том, насколько полезны оценивания и как учителя способствуют взаимодействию учеников на практике оценки. "Оценка" используется для выражения мнения о личной успеваемости учащихся и достижении целей, а компетентностные цели служат основой для оценки. Учебный план содержит цели компетенции по всем предметам, а также цели для ключевых навыков, которые должны быть включены во все дисциплины. Следовательно, компетентность понимается как совокупность знаний и умений.

Цель: анализ оценивания на уроках с использованием метода CLIL в старшей школе образования.

Ключевые слова: CLIL, оценивание, критерий, обратная связь, продвижение вперед, языковая компетентность.

Abstract

Relevance: According to Black, P. «assessment is not a simple or innocent term». However, this is very important for successful learning and education. In this article, I will talk about how useful assessment is and how teachers encourage students to practice assessment. "Assessment" is used to express opinions about students' personal performance and achievement of goals, and competence goals are the basis for evaluation. The curriculum includes competence goals in all disciplines, as well as goals for key skills that must be included in all disciplines. Therefore, competence is understood as a set of knowledge and skills.

Goal: analyse of classroom assessment using the CLIL method in high school education.

Keywords: CLIL, assessment, criteria, feedback, продвижение вперед, языковая компетенция.

Орта білім берудегі бағалауға назар аудару қажет. Оқу үшін бағалау мен оқуды бағалау арасындағы айырмашылық бар, мұнда оқу үшін бағалау оқушының не істей алатындығын көрсетеді, ал оқуды бағалау оқушының білгенін өлшейді. Оқу үшін

бағалау әдетте бейресми болып табылады; оны ауызша немесе жазбаша түрде беруге болады, мұғалімдер оқытудың бір бөлігі ретінде, бір-бірін бағалау және өзін-өзі бағалау ретінде жүргізеді. Білім процесінде бағалауды ұйымдастыру кезінде, келесі мәлімдемелерді оқушы білуге міндетті:

- оқыту мақсаттарын, пәндік оқу бағдарламасынан құзыреттілік мақсаттарын және оқытудың нақты мақсаттарын білу;
- бағалау критерийлерін білу;
- әр пән бойынша өз құзыреттілігі туралы дәлелді ақпарат алу; (кері байланыс)
- әр пән бойынша өз дағдылары мен құзыреттіліктерін жақсарту үшін не үйрену керек екендігі туралы ақпарат алу;
- өз құзыреттілігін, өз жұмысын және өз дамуын бағалау (өзін-өзі бағалау).

Бұл бағалаудың мақсатыоқушыларға өз оқуларында қолдана алатын ақпаратты беру екенін білдіреді. Төмендегі кестеде бағалаудың 4 принципі көрсетілген.

Кесте 1. Студенттердің оқуын жақсарту үшін бағалау принциптері

Бағалаудың 4 принципі		
1	Мақсаттар мен критерийлер	Оқушылар нені үйрену керектігін және олардан не күтілетінін түсінуі керек
2	Кері байланыс	Оқушылар кері байланыс алуы керек, бұл олардың жұмысының сапасы немесе өнімділігі туралы хабарлайды
3	Алға қарай ұмтылу	Оқушыларға білімін қалай жақсартуға болатындығы туралы хабарлау керек
4	Өзін-өзі бағалау	Оқушылар өздерінің оқуына, соның ішінде өз жұмыстары мен үлгерімін бағалау арқылы қатысуы керек.

Кері байланыс маңызды, бірақ жеткіліксіз. Тиімді болу үшін кері байланыс оқушылар үшін айқын және мағыналы болуы керек және мұғалімдер мен олар оқытатын оқушылар үшін пайдалы бағалауға негізделуі керек. Ол нақты мақсаттар мен өлшемдерге негізделуі керек, оқушыларға өз міндеттерін орындау және олар қолданатын процестер туралы кері байланыс беріп, оқушыларға болашақта қолдана алатын ақпарат беруі керек. Тәжірибе оқушыларға өз қателіктерінен сабақ алуға және жетілдіруге мүмкіндік беретін өзін-өзі бағалауға ықпал етеді. Бұл төрт принципті CLIL-де бағалауға қалай қолдануға болады деген сұрақ туындайды.

"CLIL-бұл тарих, география немесе физика сияқты тілдік емес пәндерді шет тілінде оқытуды сипаттайтын жалпылама термин, оның мақсаты тілді де, мазмұнды да зерттеу болып табылады" [2, б. 22]. CLIL оқыту шет тілі мен оқушылардың ана тілі арасында ауыса алады, сондықтан екі тілді оқыту термині жиі қолданылады. Мақсат-оқушыларға екі әлемнің ең жақсысын беру – бұл пәнді де, тілді де үйрену; немесе шет тілі арқылы пәнді үйрену [3, б. 12]. Идея: CLIL сабағына қатысатын оқушылар, кем дегенде, сабақ мазмұнын, сонымен қатар CLIL оқушылары тілді "қосымша" ақпарат ретінде ала алады. CLIL 1993 жылдан бастап, негізінен ауызша пәндер деп аталатын пәндер бойынша, яғни қорытынды баға ретінде ауызша емтиханы бар пәндер бойынша оқытылады. Демек, CLIL аясында ауызша бағалауды күтуге болады. Алайда, кейбір едлердегі оқу бағдарламасындағы құзыреттілік мақсаттары мазмұн пәндерінде жазуға бағытталған мақсаттарды қамтиды. Сондықтан CLIL-ді оқытуда мәтін жазу қолданылады деп күтуге болады. Жазбаша бағалау ағылшын тілінде де, мазмұн пәндерінде де өзекті болады. Сондықтан жазу – барлық пәндер бойынша негізгі дағды болып табылады және барлық мұғалімдер оқушылардың жазу қабілеттерін бағалауы керек.

Ойлау мен тіл өзара тәуелді. Егер оқушылардың тапсырмаларға қалай қарайтындығы мұғалімдердің оларды қалай бағалайтынына әсер етсе, онда олардың тілді қолдануын бағалау оларды осыған назар аударуға итермелейді. Бұл оқушылардың тілді қолдануын жақсартуға ғана емес, сонымен қатар олардың пәндік білімдерін жақсартуға

көмектеседі, өйткені тіл пәндік ұғымдарды күшейтеді. Оқушыларды өз идеяларын білдіретін тілге назар аударуға шақыру оларға пәндерді жақсы түсінуге көмектеседі. Оқушылардың тілдік жұмысын белгілеу барлық пәндер бойынша олардың тілін жетілдіруге көмектеседі және олардың идеяларын білдіру үшін тілді мұқият қолдануға назар аударуға итермелейді. Бұл оларға тілдің маңыздылығын жақсы түсінуге көмектеседі. Ол сонымен қатар пән мұғалімдеріне оқушылардың тілдік қиындықтары туралы ақпарат береді. Бұл оларға немесе тіл мұғаліміне оқуын оқушылардың қажеттіліктеріне бейімдеуге мүмкіндік береді. CLIL мұғалімдері тілді де, пән мазмұнын да бағалауды ескеруі керек. CLIL сабақтары тіл мен мазмұнды меңгеруді қамтығандықтан, тіл мен мазмұнды интеграцияланған түрде бағалаудың мағынасы бар. Бір жағынан, егер CLIL сабақтарында кезінде ағылшын тілін бағалау міндетті болмаса, CLIL жобаларына оқытушыларды тарту оңайырақ болуы мүмкін, әсіресе егер пән мұғалімі ағылшын тілінде ресми құзыретке ие болмаса. Екінші жағынан, CLIL мұғалімі ағылшын тілін меңгермеген болса, олар ағылшын мұғалімімен ынтымақтасады, бұл CLIL сабақтарында тілді бағалау кезінде тілді білмеу қиындық туғыздырмайды. Лексика-бұл CLIL сабақтарында тілді бағалаудың өзектілігін көрсететін тағы бір сала. Мұғалімдер мазмұнды тақырыптарда оқушылардың мәтіндердің мазмұнын, әсіресе лексикаға қатысты нақты және мұқият тілді қолдануы маңызды екенін атап өтеді. Пәндік лексиканы оқыту идеясын зерттеушілер қолдайды [4, б. 15]. Егер оқушылар дереккөздерді ағылшын тілінде оқыса, L2 студенттерінің сөздік қорын бағалау CLIL сабақтарында біршама өзекті.

Барлық пәндерде мақсаттар мен критерийлер оқушыға ұсынылады, бұл оқушыларға оқу кезінде олардан не күтілетінін түсінуге мүмкіндік береді. Оқушылар бағалау жағдайындағы мақсаттар мен өлшемдер туралы білуі керек. Бұл мақсаттар мен өлшемдерді анықтауда үлкен сананы қажет етеді. Тақырып бойынша мақсаттардың белгілі болуы жеткіліксіз; студенттер мәтін жазу тапсырмасында қандай мақсаттар бағаланатынын білуі керек. Тапсырма шеңберінде критерийлерді алғаннан кейін оқушылар қандай мазмұн мен тілдік ерекшеліктер бағаланатынын және лексика солардың бірі болып табылатындығын көре алады. Бағалау тұрғысынан мазмұны мен тілі үшін жеке критерийлер бар-жоғын немесе бірдей критерийлер тіл мен мазмұнға қатысты ма, жоқ па, соны қарастыру қызықты. Бұл оқушылардың тілді қолдануын бағалауға байланысты, бірақ міндетті түрде грамматика немесе емле емес, мәтіндердегі мазмұнды жеткізу үшін қолданылатын сөздер мен сөз тіркестерін білдіреді. Оқушы жұмыстарындағы тілді бағалау туралы айтатын болсақ, аналитикалық критерийлер негізгі критерийлерге қарағанда тиімді болуы мүмкін. Аналитикалық критерий оқушыларға тіл тұрғысынан да, мазмұны жағынан да олардан не күтілетінін көрсете алады. Аналитикалық критерийлер әзірлеу кезінде көп күш жұмсауды қажет етуі мүмкін, бірақ мұғалім үшін бағалау құралы ретінде сенімді болуы керек, өйткені нақты критерийлер көрсетілген. Сонымен қатар, CLIL контекстінде тіл және пән мұғалімі критерийлерді әзірлеуде ынтымақтаса алады. Оқуды бағалауға келетін болсақ, тұтас және аналитикалық бағалау критерийлерінің өзгеруі тиімді болуы мүмкін.

Формальды бағалау практикасының "Алға қарай ұмтылу" деп аталатын, оқушылардың дағдылары мен оқуына ықпал ету туралы кері байланыс қажет. Барлық пәндер бойынша оқушылардың, әсіресе олардың біліміне қатысты тапсырмаларды орындауы туралы кері байланыс беріледі. "Алға қарай ұмтылу" тәжірибесі салыстырмалы түрде сирек болды, бірақ ол ауызша түрде айтылған кезде де жасалуы мүмкін. Теріс және оң кері байланыс көбінесе оқушылардың оқуына немесе жақсаруына әсер ете алмаса да қолданылады. "Тапсырманы орындағаны үшін мақтау тиімсіз болып көрінеді, бұл таңқаларлық емес, өйткені онда оқуға қатысты ақпарат аз [5, б. 84]. Теріс кері байланысты түсіну бірдей қиын болуы мүмкін, мысалы, "ақпарат жетіспейді", "көп жұмыс істеу керек" және "ұйымдастырылмаған" сияқты пікірлер. Теріс кері байланыстың бұл түрлері мұғалімдердің пікірінше, қандай ақпаратты қамтуы керек, тағы не істеу керек және

мәтінді ұйымдастырудың қандай пайдасы бар екенін көрсетпейді. Керісінше, оқушылардың тапсырманы қалай шешкені туралы оң және теріс пікірлер күшті болуы мүмкін, әсіресе оқушылар жаңа дағдыларды үйренгенде [5, б. 75]. Алайда, мұғалім түзету ақпаратын қосқанда тиімдірек болады. Кері байланыс көбінесе оқушы жасаған тапсырманы орындауға бағытталған. Бұл белгілі бір дәрежеде тиімді. "Кері байланыс өздігінен қосымша әрекеттерді бастауға күші жетпеуі мүмкін" [5, б. 80]. Бұл "кері байланыс" оқушыларға жұмысты жақсарту туралы ақпарат беретін тиімді термин және тұжырымдама болуы мүмкін дегенді білдіреді. Оқушы "бұдан да көп" жасамауы керек, керісінше болашақ тапсырма орындауда қолдана алатын стратегиялары мен процестері туралы ақпарат алуы керек.

Бағалау критерийлерін қолдана отырып, мұғалімдер кері байланыс туралы және оқушыларға қалай кеңес беру керектігі туралы көбірек біле алады. Оқушы жұмыстарын бағалау және кері байланыс пен тікелей байланыс беру арқылы олар критерийлерге сәйкес жасауы керек. Өзін-өзі бағалауды қолдана отырып, мұғалімнің оқушылардың жұмыстарының бағалауынан басқа, "оқушыдан мұғалімге кері байланыс ең күшті" деген ескертуін ескере отырып, оқу жақсаруы мүмкін [5, б. 83]. Өз жұмысына араласып, оқу мақсаттары туралы ойлана отырып, студенттер өздерінің оқу процесін басқаруды үйренеді.

Жоғарыда келтірілген тұжырымдар мен талқылаулар CLIL оқытушылары оқушылардың мотивациясын тудыратын және олардың алға жылжуына және жетілуіне мүмкіндік беретін қандай ақпараттық тәжірибелер туралы ойлануы керек екенін көрсетеді. Бұл кері байланыс емес; барлық оқушылар бағалау жағдайына байланысты мақсаттар мен өлшемдерді білуге, мұғалімнен кері байланыс пен алға қарау ұмтылу және өзін-өзі бағалауға қатысуға құқылы. Мұғалімдер барлық деңгейдегі оқушыларды бағалауға жауапты. Мұғалімнің рөлі "төреші" рөліне қарағанда "жаттықтырушы" мен "тәлімгер" рөліне тең немесе одан да көп болатындай етіп өзгерді.

Әдебиеттер тізімі:

1. Black, P. et al. (2003). *Assessment for Learning: Putting it into Practice*. Maidenhead, Open University Press.
2. Brevik, L.M. & Moe, E. (2012). Effects of CLIL teaching on language outcomes. In: Tsagari, D. & Csepes, I. (eds.), *Collaboration in Language Testing and Assessment*. Frankfurt, Peter Lang.
3. Hellekjær, G.O. (2010). *Engelsk som undervisningspråk i andre fag – teori, empiri, historie*. Presentation at CLIL seminar, Nannestad upper secondary school.
4. Lee, C.D. & Spratley, A. (2010). *Reading in the disciplines: The challenges of adolescent literacy*. New York, Carnegie.
5. Hattie, J. & Timperley, H. (2007). The Power of Feedback. In: *Review of Educational Research*, 77, 1, 81-112. <http://rer.sagepub.com/content/77/1/81>

ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКАЯ КОНЦЕПЦИЯ В ПРЕПОДАВАНИИ РОДНОГО ЯЗЫКА

*Қайыржан Гүлнұр,
Құпжанов Мерей Ерсайынұлы,
Түймебай Бұрымды Сұлтанбекқызы,
Аманжулова Рамина Аманжуловна,*

Педагог-куратор, организаторы Назарбаев Интеллектуальной школы
физико-математического направления, г. Ақтобе

Аннотация

Өзектілігі. Аталған мақаланың өзектілігі жаңа тұжырымдамалардың бірі жайлы айтылуымен анықталады, ол лингвомәдени негіздерді қарастырады және лингвомәдениеттану ғылымының негізгі түсініктеріне иек артады.